

Het leven en de nalatenschap van

Aukje Wolf

Aukje 18 jaar

In het voorste gedeelte van het Vervenershuis is een overzicht tentoonstelling ingericht over het leven en nalatenschap van Aukje Wolf in de Vervenerswinkel & Historisch Centrum.

De alleenstaande Aukje Wolf heeft voor heel wat beroering gezorgd in ons dorp. Meer dan een kwart miljoen euro heeft ze nagelaten aan haar geboortedorp

Valthermond. Dat is ongekend in ons land. Wel vaker laten mensen grote sommen geld na, maar dan meestal aan een kerkgenootschap of stichting.

Maar Aukje was wat haar keuze betreft een echte trendsetter, door met haar vermogen de leefomgeving van al haar dorpsgenoten, met name die van de jeugd te verbeteren. Dus mochten er onder u weldoeners zijn, die net als Aukje Valthermond een goed hart toe dragen, dan is de keuze gauw gemaakt. We kunnen dat geld in ons dorp goed gebruiken om de leefomgeving nog wat aantrekkelijker te maken en de voorzieningen in stand te houden.

Aukje werd geboren op 5 maart 1926 in Valthermond, in het huis van haar grootouders. Ze was en bleef het enig kind van Willem Wolf geb. op 8 april 1894 in de gemeente Vlagtwedde. Gehuwd op 1 mei 1925 te Odoorn met Henderika Niks, geb. op 18 januari 1900 in Valthermond, beiden opgegroeid in een groot gezin. Opa Kornelis Niks overleed in 1931 en oma Elsiena Niks-Klein in 1936. Aukjes geboortehuis staat er nu nog, even ten westen van de 49^e Laan, aan het Zuiderdiep, huisnummer 319 in Valthermond. Tot haar elfde jaar heeft Aukje samen met haar ouders hier gewoond.

School 58

Aukje ging naar school 58 aan het Zuiderdiep, terwijl ze pal naast school 49 woonde, maar de ouders vonden openbaar onderwijs beter bij hun dochter passen. Valthermond is een lintdorp en heeft 96 genummerde plaatsen zowel aan het Zuiderdiep alsook aan het Noorderdiep. Elke school kreeg de naam van het plaatsnummer waarop het schoolgebouw werd geplaatst. In Valthermond-Oost begint de nummering en gaat oplopend tot aan plaats 96 naar Valthermond-West. De laatste jaren van het lager onderwijs heeft Aukje genoten in school 1 aan het Noorderdiep vóór in de Mond.

Foto van het bondselftal, met Willem Wolf en meester Lambertus Jeurig

Aukjes vader was in het verleden nauw betrokken bij het voetbal gebeuren van de VVB, de Veenkoloniale Voetbalbond, die later op ging in de KNVB. In 1921 was vader bondsscheidsrechter, als mede ook lid van het bondsbestuur. De ingelijste foto van het bondselftal waarop Aukjes vader en meester Lambertus Jeurig zijn te zien, heeft meer dan tachtig jaar in de huiskamer gehangen van het gezin Wolf. Meester Jeurig en Willem Wolf kenden elkaar vanaf de jaren twintig, allebei fanatiekelingen op voetbalgebied. Aukje ging zondags altijd naar de zondagsschoolles die gegeven werd in Kerk nr.11. Sommige Valthermonders herinneren zich haar als toch wel een aardig meisje.

Een leeftijdsgenoot van Aukje vertelde:

“Ik heb Aukje wel gekend, het was een mooi meisje om te zien.

Ze werd thuis vreselijk kort gehouden ze mocht niks. Ik zag haar vaak tijdens de zondagsschool dienst, Aukje was iets ouder dan ik.

Je zag haar ook nooit op een feestje. Als ze van school kwam uit Ter Apel (mulo) ging Aukje door de Vetstukken

om maar zo gauw mogelijk weer thuis te zijn. Vader en moeder Wolf stonden voor hun huis haar op te wachten of wat ook vaak gebeurde, dat ze haar tegemoet reden. Aukje heeft niet veel van haar jeugd kunnen genieten, want alles gebeurde onder dwang.

Ook een ontluikende liefde was haar niet gegund. Wel had ze wat “scharrelderij” met een katholieke jongen uit de buurt, maar dit genoeg werd door haar ouders verboden en na een maand was de verkering over en uit.

Was misschien zijn kerkelijke overtuiging de reden van het omgangsverbod?. Dit was in die tijd geen uitzondering. Ze is ook nooit weer aan een relatie begonnen. Voor

haar was het plezier er wel af gegaan, omdat alles door haar ouders in de kiem werd gesmoord”.

Degelijkheid in al zijn vormen voerde in dit gezin de boventoon. Het gemis van vrijheid, blijheid in haar jeugd ten opzichte van haar medemensen heeft Aukje niet dat gene gebracht waar ze misschien wel altijd naar op zoek is geweest. Namelijk gelukkig zijn en dat was haar niet gegund. Haar hele levensloop werd bepaald door vader en moeder Wolf.

De familie Wolf stond van oudsher bekend als de huisschilders van Valthermond. Aukjes grootouders van vaders kant kwamen zo rond 1895 vanuit de gemeente Vlagtwedde hier hun broodwinning zoeken. Ze woonden in de beginperiode helemaal aan het begin van Valthermond, in de buurt waar sinds 1920 bouwbedrijf Vuurboom is gevestigd. Opa Wolf had in die tijd ook als bijverdienste een fietsherstelbedrijf aan huis. In de begin periode tijdens de veenafgraving zo rond 1900, vestigden er zich mensen met kleine bedrijfjes aan het dwars gelegen stukje weg, gelegen tussen het Zuider-en Noorderdiep. Daar begon ook de bedrijvigheid van de fam. Wolf, die meer dan honderd jaar zou voortbestaan van vader op zoon. Ze hebben menig huisje van een nieuwe verflaag voorzien.

Men kan nu bijna 100 jaar later nog de verflaag bewonderen die in 1916 op het plafond in de Vervenerswinkel aan het Zuiderdiep 22 door opa Karel Wolf is aangebracht. Opa Karel Wolf werd geboren in 1864 in de Maten gem. Emmen en is overleden op 27 februari 1941 in Valthermond. Hij huwde in Onstwedde op 2 juli 1892 Martha Ellija Bergsma, geboren op 16 januari 1867 in Erm (Sleen) dochter van een onderwijzer.

Martha overleed op 33 jarige leeftijd op 4 november 1900 eveneens in Valthermond, ruim een maand na de geboorte van haar zevende kind. Dochtertje Jantina Klazina is een week later op 11 november eveneens overleden. Vijf kinderen, twee meisjes en drie jongens tussen de twee en zeven jaar oud bleven moederloos achter. Als je toch bedenkt dat moeder Martha in een tijdsbestek van zeven jaar zeven kinderen ter wereld heeft gebracht, waarvan er twee overlijden, moet dat in de beleving van de achtergebleven kinderen toch wel invloed hebben gehad op hun verdere leven.

Aukjes vader Willem Wolf was 6 jaar toen zijn moeder Martha overleed en hij heeft haar nog enigszins bewust meegemaakt. Hij zal de herinneringen aan zijn moeder wel aan zijn dochter hebben doorgegeven. Want ook Aukje voelde zich aangetrokken tot haar vaders moeder en liet in haar latere leven de naam Martha Ellyla aan haar naam toevoegen, terwijl ze in werkelijkheid deze grootmoeder nooit heeft gekend. Ze mocht zich vanaf 1984 officieel Aukje Martha Ellyla Carolina Wolf noemen.

In 1902 huwde opa Karel Wolf voor de tweede keer en wel met Ouke Bol, een weduwe met één zoon, Elzo Huisman.

Zij nam de zorg over voor het welzijn van het moederloze gezin. De vader van Aukje werd net als zijn broer Lodewijk evenals stiefbroer Elzo ingewijd in het beroep van schilder.

De broers Willem en Lodewijk Wolf.

Zo volgden de broers Willem en Lodewijk in 1915-1916 een Hout- en Marmercursus om hun vakkennis uit te breiden.

Naast zijn beroep als huisschilder was vader Willem ook decorateurschilder.

Omstreeks 1938 verhuisde het gezin van Willem Wolf naar een nieuwe woning met werkplaats aan het Zuiderdiep 470 in Valthermond.

Gelukkig waren er toch ook wel momenten in haar leven waar Aukje zichtbaar van genoot, zoals van de feestelijkheden in 1953 bij het 100 jarig bestaan van Valthermond. Tijdens de optocht van praalwagens door Valthermond, stond ze samen met haar moeder, beiden gehuld in een zelfgemaakte bloemetjesjurk, vrolijk langs de kant te zwaaien. Aukje was als jonge vrouw zeer modebewust en vond zich zelf er best wel goed uit zien.

Een voormalige buurjongen van Aukje , één van de zeven bezoekers bij haar begrafenis laat weten:

Wij, de familie Haan, woonden van 1938 tot 1984 naast de familie Wolf aan het Zuiderdiep 471 in Valthermond.

Aukje was van de zelfde leeftijd als mijn Noorse moeder, haar naaste buurvrouw van 1945 tot 1981, met wie zij als één van de weinigen contact had. Aukje had een heldere

zangstem en zong graag mee met het radioprogramma Arbeidsvitaminen, net zoals mijn moeder Solveig. Aukje sprak vloeiend de wereldtaal Esperanto en deed veel aan thuislessen.

In het verleden was het de gewoonte om in het voorjaar het hele huis van binnen grondig schoon te maken. Deze gewoonten pasten niet in de planning bij Aukje en haar moeder, zij hadden een strak weekschema wat inhield, elke vrijdag de grote schoonmaakdag. De overbuurman noemde Aukje vanwege haar onstuitbare schoonmaakwoede altijd "Schurreldouk op bounderbret"-vaatdoek op het wasbord. Zo was de zaterdagmiddag voorbestemd om de tuin netjes te maken, Aukje harkte dan de gehele tuin aan, van voren naar achteren. Achter in de tuin maakte ik wel eens een praatje met haar, en wat ik mij nog goed kan herinneren is het volgende Aukje vroeg aan mij; Henk wat binn,n nou sukade-lapjes, koop je die bij de bakker ofzo? Nee Aukje, dat is rundvlees en dat kun je bij de slager kopen. Over wereldvreemd gesproken?

Aukje hield ook een soort van plakboek bij, waarvoor ze oude behangboeken van haar vader gebruikte. Ze had er plaatjes van leden van koningshuizen ingeplakt en deze boeken heeft ze altijd bewaard. Wij hadden in onze kinderen jaren echte plakboeken en volgens mij heeft iedereen in zijn jonge jaren wel iets verzameld. In de jaren vijftig had je van die plastic kralen, die in een fles Presto verstopt zaten. Je kon ze aan elkaar vast maken met een klein bolletje dat aan de kraal vast zat. Het was een rage in die tijd, evenals de pakken verrassingpudding, ongekend spannend. Plakboeken vol met sigarenbandjes, suikerzakjes, filmsterren en dozen vol met steekspeldjes, buttons, sleutelhangers. Er werd heel wat tijd aan besteed.

In 1951 laat Aukje een foto van zichzelf maken, ze is dan 25 jaar oud. Deze foto laat een zelfverzekerde elegante jonge vrouw zien, die weet wat ze wil. Ze vergeleek zichzelf met haar toenmalige leeftijdgenoot prinses Elisabeth van Engeland. De huidige koningin Elisabeth is ook net als Aukje in 1926 geboren. Ze liet zich niet fotograferen met een kroontje op haar hoofd, zoals door sommigen werd beweerd. Ze plakte gewoon een kroontje op een foto van haar zelf, waarop ze zittend in een koninklijke houding door een fotograaf is vereeuwigd. Zelfverzekerd en met helderziende blik naar de toekomst gericht.

Deze foto is ook als model gebruikt voor het beeld van Aukje dat staat in het park. Wat Valthermond betreft, heeft ze die kroon echt verdiend en wat de gelijkenis qua uiterlijk betreft het volgende:

Op Valthermond online kon je aan de hand van een gastenboek je mening geven over het gebeuren in Valthermond, Zo ook begin maart 2008 bij de bekendmaking van de

opening van het Aukje Wolf park. Ter voorbereiding stond er een paginagroot verhaal over Aukje in het Dagblad van het Noorden. “ **Excentriek, eigenzinnig, en oerdegelijk**” zo werd ze hier in omschreven.

Ook de jeugd van Valthermond heeft dit verhaal blijkbaar gelezen getuige het volgende:

Hé, heb je de krant al gelezen, er staat een heel verhaal in over Aukje Wolf, je weet wel die mevrouw die ons met elkaar in Valthermond heel veel geld heeft geschonken. De meeste mensen vonden haar een wat uitzonderlijk type, een beetje een raar mens. Ze vond zich zelf op de koningin van Engeland lijken

het meisje vervolgt haar betoog ten opzichte van Aukje en laat weten,

en.... zal ik jou eens wat vertellen, Bijzonder of niet maar één ding is zeker, Aukje had wat betreft haar uiterlijk groot gelijk, ze leek inderdaad veel op die koningin van Engeland.

In de 2e helft van de jaren vijftig kreeg vader gezondheidsproblemen. Voor zover het kon nam Aukje de verzorging van vader op zich en al doende heeft ze door het verplegen van vader praktijkervaring opgedaan. Aukje besloot dan ook voor zich zelf, dit is wat ik wil, verpleegster worden. In 1958 overleed haar vader aan de schildersziekte en de klap kwam hard aan. Vooral ook omdat moeder ook steeds meer afhankelijk werd van Aukje.

Moeder Henderika leefde altijd al een wat terug getrokken bestaan. Ze was anders dan anderen. Ze liet niemand binnen; alles werd bij de deur afgehandeld. Binnenshuis was het blinkend schoon, je kon er van de vloer eten. Zelfs als er een bezoeker in de schuur achter de woning moest zijn, dan werd deze gesommeerd om de klompen uit te trekken.

Een nichtje en naamgenoot van Aukje vertelde:

Op een gegeven moment zag mijn vader dat het huis van Aukje nodig geverfd moest worden. Hij besloot, omdat zijn broer was overleden, het huis maar voor hen te gaan verven. Ook dit werd in eerste instantie afgewezen. Maar mijn vader liet zich de les niet lezen, wat dat betreft had hij een echt wolvenkarakter. Leer om leer, hard om hard, zo gezegd zo gedaan. Hij schilderde verwoed het huis aan alle kanten, van onder tot boven, met in zijn achterhoofd de gedachte, ik laat de goede naam van mijn familie als schilders zijnde van huis uit, niet te grabbel gooien door een tweetal eigenzinnige dames.....

In 1960 begint Aukje in Assen met een verpleegstersopleiding en ze is dan gemiddeld 15 jaar ouder dan haar medeleerlingen. Op zich was dat al heel bijzonder in die tijd. Ze was dan ook vaak het middelpunt van plagerijen, maar Aukje ging onverstoord haar eigen gang, met maar één doel voor ogen, verpleegster worden. Ze woonde in een zusterflat en in haar vrije dagen ging ze zoveel mogelijk naar huis om bij haar moeder te zijn. Ze ging dan met de bus of met haar brommer naar huis, gekleed in een oude lange leren jas, met aan haar voeten veel te grote schoenen.

Sommige collega's omschreven Aukje als "heel aandoenlijk" en dat is nu precies de juiste omschrijving van haar manier van leven. In Assen deed ze haar eindexamen ziekenverpleging en eindelijk na zoveel jaren van uitstel, mocht ze zich eindelijk verpleegster noemen. Aukje deed haar werk vol overgave en wist precies wat ze wel en niet wilde. Ook werkte ze o.a. op de kraamafdeling van het Wilhelmina ziekenhuis in Assen.

Foto gemaakt op haar 39^e verjaardag.

Hier was Aukje op haar best en op 5 maart 1965 op haar 39^e verjaardag wordt ze nog breed lachend door een collega verpleegster op de foto gezet, met op haar arm een pas geboren tweeling en een donker gekleurd meisje. Na later bleek dat het de tweeling Bulthuis was, de moeder kon zich, al was het 43 jaar later, Aukje nog wel herinneren. Aukje heeft in begin jaren zeventig haar baan in de gezondheidszorg weer opgezegd, om de zorg voor haar zieke moeder op zich te nemen.

Moeder Henderika overleed in 1977, volgens Aukje ten gevolgen van de Ziekte van Ménière

Aukje is dan 51 jaar en wil haar beroep als verpleegster graag weer uitoefenen. Ze wordt echter afgewezen. Ze wordt te oud bevonden. Leeftijdsdiscriminatie was ook dertig jaar geleden geen uitzondering en is van alle tijden. Natuurlijk had je in dit

beroep te maken met de medische vooruitgang en is bijscholing van levensbelang en dit zal zeker een rol gespeeld hebben bij de afweging om Aukje wel of niet weer in haar vorige beroep van verpleegster te laten terugkeren.

Ze vraagt een uitkering aan bij de sociale dienst, maar die wordt niet toegekend. Aukje blijkt een te groot eigen vermogen te hebben, en komt niet in aanmerking voor een uitkering, bedoeld om in eerste levensonderhoud te voorzien. Ze is dan wel genoodzaakt om te leven van het geld dat vader haar heeft nagelaten. Om onbekende redenen wilde Aukje zo weinig mogelijk gebruik maken van het geld. Ze trok zich steeds meer terug uit het openbare leven. Ze had niemand nodig, leefde in haar eigen wereld, eenzaam en in soberheid. Ging ook niet meer mee met aanpassingen die golden, ten opzichte van kleding, vervoer, sanitair etc. Nog niet zo lang geleden had ze waterleiding laten aanbrengen, ze gebruikte nog altijd de ijzeren handpomp om zich van water te voorzien.

Het huis was voorzien van een petroleum kachel, om die te laten branden, ging ze geregeld op haar fiets van vóór naar achter in de Mond. Ook bij winterdag als de temperatuur ver onder het vriespunt gedaald was. Ze ging via het Noorderdiep, fietste door Laan 1917, waar op de hoek aan het Zuiderdiep ze zich meldde bij brandstofhandelaar Kees Zwart. Kees zorgde dat haar petroleumblik weer gevuld werd en Aukje fietste weer huiswaarts. Een tocht van bijna 14 kilometer voor een blikje petroleum. Ze wilde alles zelf doen en wimpelde alle aangeboden hulp van familie en burens af. Het enige vervoermiddel was nog haar fiets, waar ze dan ook dankbaar gebruik van maakte. Af en toe zagen haar buurtgenoten Aukje fietsen met een kartonnen Zeeuwsmeisje boterdoos achter op haar *pakkiedraoger*. Ze ging dan naar een verpleeghuis in Ter Apel om daar vrijwilligerswerk te doen.

Ze voelde zich nog steeds geroepen om zieke mensen de helpende hand te bieden en Aukje wist uit ervaring, mede door het verplegen en verzorgen van haar ouders, hoe belangrijk dit voor haar zelf was. Even weg uit haar alledaagse omgeving en jezelf nuttig maken ten opzichte van je medemens. Af en toe ging ze even een kopje koffie drinken bij een nichtje in Tweede Exloërmond. Aukje voerde lange gesprekken met haar over van alles en nog wat, ze gaf er echt wel blijk van inzicht te hebben over bepaalde gebeurtenissen.

“Al was Aukje een aparte, ze had wel koppie koppie hoor ” aldus haar nichtje.

Aukje wilde alles nog zelf doen, maar na een valpartij met haar fiets, was ze wel genoodzaakt iemand om hulp te vragen.

Ze krijgt thuiszorg en ook haar naaste burens proberen om Aukje zoveel mogelijk te helpen. Ook de burens worden op zekere afstand gehouden. Over de schutting die

tussen de woningen is geplaatst, geeft ze af en toe een boodschapbriefje aan de buurvrouw mee. Aukje heeft alle vertrouwen in mensen verloren en wordt mensenschuw. Lichamelijk krijgt ze ook steeds meer klachten en kan niet meer op zichzelf blijven Wonen.

In 2002 wordt ze opgenomen in een verzorgingstehuis in Emmen. Aukje voelt dat ook haar leven ten einde loopt en besluit om haar laatste wil kenbaar te maken en dit vast te leggen bij een notaris. Aukje vindt dat het geld wat vader in het verleden als schilder in Valthermond heeft verdiend, ook weer besteed moet worden in Valthermond. In het testament wordt vastgelegd, dat Aukjes nalatenschap moet worden besteed aan speel- en groenvoorzieningen in haar Valthermond. Een speciaal in het leven geroepen stichting zal het geld beheren.

Op 9 juli 2004 overlijdt Aukje Wolf, 78 jaar oud. Ze wordt begraven op de begraafplaats in Valthermond -Oost naast haar ouders. De drie grafmonumenten van zowel Aukje als haar ouders, zullen voor een periode van vijftig jaar worden onderhouden. Aukje heeft ook laten vastleggen dat hiervoor een bepaald bedrag wordt uitgetrokken. Het betreft hier totaal onderhoud; mochten er dus verzakkingen of vernielingen e.d. plaatsvinden, dan zullen de grafmonumenten moeten worden hersteld.

Na haar overlijden werd de Stichting Aukje Wolf opgericht, bestaande uit drie personen: een notaris, een oud-wethouder en de voorzitter van Dorpsbelangen in Valthermond. Een groot deel van de nalatenschap van Aukje zal worden besteed aan de aanleg van een natuurpark. Bewoners van Valthermond worden opgeroepen om met voorstellen te komen, die passen bij de wensen van Aukje om ons dorp groener en kindvriendelijker te maken.

In februari 2007 is het eindelijk zover. De stichting Aukje Wolf maakt bekend dat binnen afzienbare tijd met de aanleg van het natuurpark kan worden begonnen. Ook zal er een bronzen beeld van Aukje gemaakt worden door de plaatselijke beeldhouwster Kiny Copinga. Er zijn achttien plannen ingediend door de bevolking van Valthermond, waarvan er een klein aantal aanvragen is gehonoreerd. In mei 2007 werd er voor de inwoners een informatiebijeenkomst gehouden.

Tentoonstelling in de bibliotheek Valthermond

In september 2007 wordt er in de plaatselijke bibliotheek een tentoonstelling ingericht met als thema “ Aukje Wolf” Haar leven en Nalatenschap. Opgezet door de Geschiedenis Groep Valthermond, in opdracht van de Stichting Cultuur Historische Waarden in de Drentse Veenkoloniën. Alhoewel er weinig bekend was over de invulling die Aukje aan haar leven gaf, is toch geprobeerd om aan de hand van foto's en wat documenten inzicht te krijgen in haar bestaan. Ook was er een overzicht te zien van een deel van de aangevraagde projecten, die inmiddels zijn voltooid, evenals een bouwtekening van het toekomstige natuurpark. Ook RTV Drenthe toont belangstelling en was zoals altijd in de buurt. Zelfs oud-collega's van het Wilhelmina ziekenhuis die Aukje hebben gekend, komen met belangstelling kijken naar de tentoonstelling.

In november 2007 is de aanleg van het natuurpark aan de Vrijheidslaan begonnen. Een gebied van drie hectare gemeentegrond wordt omgewoeld, opgehoopt, uitgegraven en afgevoerd. De vrachtwagens rijden af en aan, en langzaam vindt er een metamorfose plaats. Een strak landschap verandert in een glooiend geheel. Op 19 maart 2008 vond de opening plaats van het Aukje Wolf natuurpark. Het is voorzien van waterpartijen, wandelpaden en voor de jeugd komt er een skatebaan. Het is die dag dubbel feest, n.l. de opening van het park en de viering van de 51^e Nationale Boomfeestdag, met dat jaar als thema “ Boom zoekt Kind ”. Leerlingen van groep 7 en 8 van de basisscholen hebben in het park hun eigen boom mogen planten. Uit ervaring is gebleken dat dit nooit meer wordt vergeten en hopelijk zullen ook deze kinderen het belang van onze natuur gaan inzien.

Ook het beeld van Aukje heeft een plaats gekregen in het park. Schitterend is het naambord “Aukje Wolf park”, gemaakt door Jan van der Meij, in een plaat ijzer zijn uitsneden gemaakt van Lisdodde (Bollepiezen) en Irissen (Lelies). Bij de feestelijke opening waren ook weer een aantal oud- collega's van Aukje aanwezig. Mede door

hun bijdragen, zoals het weergeven van feiten tijdens de periode dat ze met Aukje samen werkten in de gezondheidszorg, is er weer een tipje van de sluier opgelicht over het bestaan van Aukje en hoe ze was. Over één ding waren Aukjes oud-collega's het met elkaar eens,

" Aukje zou dit gebeuren in Valthermond prachtig hebben gevonden"

Aukje heeft gelukkig de woorden van iemand uit haar beperkte kennissenkring ter harte genomen en heeft door haar wilsbeschikking weten te voorkomen dat, *"de belasting met het geld gait striek'n"*. Aukje heeft ondanks haar teruggetrokken leven best wel blij gegeven van een sociaal gevoel ten opzichte van haar dorpsgenoten en leefomgeving.

Aukje was een echte Valthermonder.

" en hoe je het ook bekijkt, Aukje heeft ons dorp verrijkt."